

MARIJANA JAVORNIK ČUBRIĆ*

Što znači *mirandizirati*?

Rijetko se od čijega prezimena tvori glagol.. Međutim, upravo je to slučaj u engleskome s glagolom *to mirandize*, koji se u hrvatski preuzima kao *mirandizirati*. Pri čitanju prijevodne literature (Joy Fielding. 2012. *Obiteljski album smrti*. Znanje. Zagreb.) može se pronaći primjer poput sljedećega:

Nemaju dovoljno dokaza da bi te optužili, a s obzirom na to da te nisu **mirandizirali**, ne mogu ništa što si rekla upotrijebiti protiv tebe.

Pa što onda znači *mirandizirati*? *Mirandizirati* znači ‘uputiti koga u njegova prava: pravo na šutnju, pravo na pravno zastupanje i pravo na zaštitu od samooptuživanja’. Glagol je nastao prema prezimenu Ernesta Mirande, kojega je policija uhitila u njegovu domu u Phoenixu u Arizoni 13. ožujka 1963. zbog sumnje na otmicu i silovanje počinjeno deset dana prije toga. Nakon ispitivanja u policijskome pritvoru bez prisutnosti odvjetnika u trajanju od dva sata Miranda je usmeno priznao oba kaznena djela i potom potpisao priznanje u kojemu se navodi da to priznanje daje dobrovoljno i svojom slobodnom voljom, bez prijetnji ili prisile i uz poznavanje svojih zakonskih prava. To je potpisano priznanje prihvaćeno kao dokaz na suđenju iako su policajci prisutni pri ispitivanju priznali da nisu obavijestili Mirandu da ima pravo na prisutnost odvjetnika tijekom ispitivanja. Porota je proglasila Mirandu krivim te je osuđen na 20 – 30 godina zatvorske kazne. Uložio je žalbu Vrhovnomu sudu Arizone, koji je potvrdio odluku nižega suda. Njegova je žalba 1966. godine došla do Vrhovnoga suda SAD-a.

U slučaju *Miranda protiv Arizone* Vrhovni je sud presudio da su Mirandi uskraćena ustavna prava zajamčena Petim i Šestim amandmanom Ustava SAD-a. Peti amandman ograničava tužitelje u tome da se koriste izjavama koje je osoba dala u policijskome pritvoru osim ako je bila obaviještena o pravu da ne svjedoči protiv sebe i pravu na savjetovanje s odvjetnikom. U Petome se amandmanu navodi sljedeće: „...niti će ista osoba za isto djelo biti dvaput podvrgnuta pogibelji za život i slobodu, niti će biti u ijednom kaznenom slučaju prisiljena svjedočiti protiv sebe, niti će joj se oduzeti život, sloboda ili imetak bez pravednoga zakonitog postupka...”. Šesti amandman jamči optuženicima pravo na pomoć odvjetnika: „U svim kaznenim postupcima optuženi ima pravo na brzo i javno suđenje... a uz pomoć odvjetnika za svoju obranu.” U slučaju *Miranda protiv Arizone* Vrhovni je sud 13. lipnja 1966. godine donio važnu odluku da se svakomu optuženiku pri uhićenju mora dati do znanja koja su njegova prava.

* Marijana Javornik Čubrić viša je predavačica na Katedri za strane jezike Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Do te odluke tradicionalno se smatralo da Peti amandman samo štiti osobe od svake vrste prisile na priznanje. Ta je odluka znatno utjecala na provedbu zakona u SAD-u jer od te odluke i zbog nje policija mora dati sljedeće obavijesti osumnjičenicima za kaznena djela: „Imate pravo na šutnju. Sve što kažete može se upotrijebiti protiv vas na sudu. Imate pravo na odvjetnika. Ako si ne možete priuštiti odvjetnika, on će vam biti dodijeljen prije bilo kakvoga ispitivanja.” U izvornome obliku: „You have the right to remain silent. Anything you say can, and will be used against you in court of law. You have the right to an attorney. If you cannot afford one, one will be appointed to you.”

Riječi koje se upotrebljavaju u obavijesti razlikuju se u različitim saveznm državama, no obavijest se smatra primjerenom sve dok su optuženici obaviješteni o svojim pravima. Ta obavijest naziva se *Mirandino upozorenje* (engl. *Miranda warning*) ili *Mirandino pravilo* (engl. *Miranda rule*), a svrha joj je upoznati osumnjičene osobe s njihovim pravima. Takva se praksa s vremenom nazvala *mirandiziranje*.

Vrhovni sud SAD-a odbacio je osudu Ernesta Mirande te je država Arizona morala ponoviti suđenje, ovoga puta bez Mirandina pisanoga priznanja. Unatoč tomu, Ernesto Miranda ponovno je proglašen krivim i osuđen na 20 – 30 godina zatvorske kazne. Uvjetno je pušten u prosincu 1975. godine, no za mjesec dana izboden je u barskoj tučnjavi u Phoenixu. Prije ispitivanja svjedoka policija ih je uputila u njihovo pravo na šutnju, koje su iskoristili. Mirandin ubojica nikad nije uhvaćen.

